

ТЕХНОПОЛІСИ ЯК ЕФЕКТИВНА ПРОСТОРОВА ФОРМА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ

Наукові дискусії щодо пріоритетів інноваційного розвитку трудового потенціалу в Україні тривають не один рік. Відколи стало зрозуміло, що найбільш розвинуті суспільства прогресують згідно концепції знань та людського інтелекту, Україна розпочала пошук своєї моделі розвитку. Маючи достатній інтелектуально-трудоий спадок та, на жаль, застарілу виробничу інфраструктуру, за роки незалежності наша держава не змогла трансформувати наявні переваги в технологічні результати з помітними соціально-економічними ефектами.

Сьогодні вкотре постає питання, як зберегти ще той людський потенціал, який був сформований попередніми поколіннями, доповнивши його новими віяннями розвитку молоді. При цьому можна застосовувати різні підходи: структурно-функціональний (з визначенням пріоритетної компоненти трудового потенціалу, яка має найперше розвиватись, наприклад, освіта й інтелект); діяльнісний (з цільовим стимулюванням ефективного використання трудового потенціалу населення в конкретних сферах зайнятості); суб'єктний (з виділенням ключових агентів інноваційного розвитку – самозайнятих, найманих працівників, представників креативного класу і т. д.); системний (з виявленням ефективних форм інноваційного розвитку трудового потенціалу в результаті акумулюючих та синергетичних ефектів об'єднання здібностей людини на рівні підприємства, населеного пункту, регіону, держави). Нашим баченням є потреба активізації використання ще одного важливого підходу до інноваційного розвитку трудового потенціалу – просторового. По-перше, це диктують поточні внутрішні конфлікти, які диференціюють можливості саморозвитку різних областей України. По-друге, черговий етап реалізації адміністративно-територіальної реформи підсилює таку необхідність.

Вважаємо, що трудовий потенціал спроможний і проявляти інноваційні здібності людини, і через акумулятивні та синергетичні ефекти детермінувати формування потужних регіональних інноваційних систем, спроможних продукувати конкурентоспроможний інноваційний продукт та забезпечувати гідний рівень життя населення.

Стимулювання інноваційного розвитку трудового потенціалу найперше вимагає створення сприятливих передумов, відповідного середовища людської життєдіяльності, вагомою частиною котрої є праця. Інноваційний розвиток трудового потенціалу повинен проявлятися у:

– схильностях населення до інноваційної праці – наявності в нього достатніх ментальних, інтелектуально-освітніх, психологічних, організаційних навиків трудової діяльності, для якої характерна висока частка інтелектуальної,

творчої компоненти та яка здатна задовольнити суспільні потреби з більш корисним ефектом [1, с. 31; 2, с. 264];

– формуванні нових конкурентних вимог до економічно активного населення на ринках праці – знання нового програмного забезпечення, лінгвістичні навички, стресостійкість, готовність працювати понаднормово і т. д., однак серед них особливо актуалізуються креативність, здатність нестандартно мислити, оперативно приймати рішення;

– впровадженні нестандартних підходів в управлінні персоналом, мотивації його інноваційної праці, неперервного розвитку;

– зростанні частки зайнятих у знаннємістких сферах економічної діяльності – комп'ютерних та інформаційних технологій, генної інженерії, оптоелектроніки, нанотехнологій, медицини, інженерії і т. п. [3].

Тобто інноваційний розвиток трудового потенціалу забезпечується в такому середовищі, що мотивує населення до інноваційної праці. Хоча людина може проявляти свою інноваційність у будь-якій сфері зайнятості, однак існують ті галузі, де інноваційна праця є обов'язковою умовою використання трудового потенціалу. Для України розвиток таких сфер наразі є дуже проблемним. І проблеми виникають не лише на фоні поточної кризи та стрімких спадних тенденцій економічного розвитку. Вони тягнуться ще з початку незалежності країни, коли частка інноваційно активних підприємств залишалась недостатньою у співставленні до відповідних тенденцій розвинених країн. Так само існує чимало проблем в сфері науково-дослідної діяльності – зі скороченням кількості відповідних установ та відсутності зв'язку між кількістю осіб, які здобувають наукові ступені, та показниками інноваційного розвитку.

Серед новітніх просторових форм організації суспільства як середовища концентрації трудового потенціалу можна вважати технопарки, технополіси, наукогради, спеціальні економічні зони тощо [4, с. 108]. Центрами концентрації виникнення та впровадження новітніх технологій та інновацій прийнято вважати технополіси. Просторово об'єднуючи науково-дослідні установи, фінансово-кредитні інститути, інноваційні фонди, великі промислові компанії, консультаційно-інформаційні та обчислювальні центри в рамках промислово-наукових зон, технополіси є найвищою формою синергетики об'єднання людини, науки, техніки та інформації.

Головною метою технополісів є провадження прикладних наукових досліджень та комерціалізація їхніх результатів. Атмосфера технополісів насичена духом конкуренції та креативності. У зв'язку із цим така просторова форма організації суспільно-економічного життя як технополіси є місцем, де в атмосфері творчості, ініціативності, креативності, змагальності найповніше мають змогу проявитися якісні складові трудового потенціалу. Попри усі позитиви для таких характеристик у середовищі технополісів переваги застосування отримують, як правило, висококваліфіковані кадри, в той час як відчутним є брак ємності ринку праці на працівників ненаукоємних професій та фахівців (робітників) меншої кваліфікації [4, с. 109].

Відомо, що технополіс може розвиватись двома шляхами: через створення нового просторового утворення (фактично – соціотехнополісу) або ж розвитку

на базі вже існуючого населеного пункту, що має для цього сприятливі передумови. Для України прийнятним є другий варіант. Тому вважаємо, що технополіси слід розвивати вибірково на базі провідних освітньо-наукових центрів в Україні. Лише за успішного їх функціонування можна такий досвід поширювати на малі міста, відновлюючи таким чином їх потенціал (згідно практики Японії) та навіть розвивати нові просторові утворення.

Розвиток потужного технополісу доцільно розпочинати на базі науково-освітніх комплексів як об'єднань провідних наукових установ та освітніх організацій. Цільовий проект розвитку технополісу може надати нове «дихання» вітчизняній науці, особливо в галузях знань фізико-математичного, хімічного, біологічного, інженерного напрямів, допоки в них ще зберігаються вітчизняні наукові школи. Одночасно участь у технополісі значно посилиться практичну складову освітніх установ, в чому вони самі зацікавлені в умовах високої конкуренції на ринку освітніх послуг. А виробничий сектор технополіса дасть змогу реалізувати підприємницький потенціал зацікавлених осіб, які готові інвестувати в знаннємісткі сфери господарювання.

Для того, щоб ідею поширення технополісів в Україні реально втілити в життя українські вчені повинні деталізувати відповідний мотиваційний процес покроково. Наразі українська наука дуже мало розкриває перспективність просторового розвитку трудового потенціалу на інноваційних засадах через практику технополісів. Тому вчені і фахівці повинні більше уваги приділяти даній темі.

Отже, пріоритетом інноваційного розвитку трудового потенціалу в Україні має бути просторовий підхід. Доцільно стимулювати специфічні просторові утворення з особливими умовами посилення інноваційності трудового потенціалу. Однією з таких форм є технополіс. Розвиток технополісів в Україні слід початково здійснювати на базі провідних науково-освітніх центрів. Запорукою ефективності їх діяльності має бути політична воля місцевих органів влади з публічною промоцією відповідних заходів та реальна зацікавленість наукового, освітнього й бізнес-секторів до участі у проекті створення технополісу.

Література

1. Лук'янченко Н.Д. Управління розвитком інноваційної праці: теорія та практика [текст]: монографія / Н.Д. Лук'янченко, С.Ю. Бунтовський. – Донецьк, 2011. – 169 с.
2. Кохан В.П. Інноваційна праця: поняття, особливості, суб'єкти / В.П. Кохан // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 68. – С. 262-269.
3. Ілляшенко С.М. Роль і завдання маркетингу знань / С.М. Ілляшенко // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні напрями розвитку маркетингу: теорія і практика». 28-29 березня 2013 р., м. Луганськ. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – С. 46-49.
4. Чорний Р.С. Розвиток трудового потенціалу просторових форм організації українського суспільства: монографія / Р.С. Чорний. – Львів, Інститут регіональних досліджень НАН України, 2013. – 384 с.